

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แบบแผนการชมรายการข่าวโทรทัศน์ของชาวชนบทในจังหวัดศรีสะเกษใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลสองวิธีประกอบกันดังนี้ คือ

วิธีการหลัก คือ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ซึ่งเป็นเทคนิคหนึ่งของการวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้รวบรวมข้อมูลเพื่อวัดความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมของมนุษย์ รวมทั้งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมนั้นๆ คำตอบที่ได้จากการสนทนากลุ่มจะเป็นคำตอบในเชิงเหตุผลที่ได้รับจากการถ่วงรอกจากสมาชิกในวงสนทนา คำถามในวงสนทนาจะเป็นคำถามที่ถามถึงความรู้สึก การให้เหตุผล แรงจูงใจ ตลอดจนการตัดสินใจของบุคคล และรวมถึงทัศนคติต่อปรากฏการณ์หรือสิ่งต่างๆ ที่สนใจศึกษา การสนทนากลุ่มมีบรรยากาศเป็น “การนั่งจับเข่าคุยกัน” เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้เข้าร่วมสนทนากับผู้วิจัย และระหว่างผู้เข้าร่วมสนทนาด้วยกันเอง ตามที่ตนเองเคยมีประสบการณ์เพื่อถ่ายทอดให้สมาชิกในกลุ่มได้รับทราบ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน (โยธิน แสงวงศ์, 2538)

วิธีการประกอบ โดยการใช้แบบสอบถาม

ในการวิจัยนี้จะใช้การสนทนากลุ่มเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อข่าวโทรทัศน์ และการใช้ประโยชน์จากรายการข่าวโทรทัศน์ และใช้แบบสอบถามเพื่อสำรวจพฤติกรรมชมรายการข่าวโทรทัศน์ เพื่อจะได้ข้อมูลที่เป็นแบบแผนที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ชาวชนบทในจังหวัดศรีสะเกษ โดยในที่นี้จะใช้ประชากรที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลและเป็นผู้ที่ติดตามชมรายการข่าวโทรทัศน์

การที่เลือกจังหวัดศรีสะเกษนั้นมาจากเหตุผลดังนี้คือ

ประการแรก ผู้วิจัยเป็นคนจังหวัดนี้จึงสะดวกต่อการลงพื้นที่เก็บข้อมูล

ประการที่สอง คือ จังหวัดศรีสะเกษเป็นจังหวัดที่ยากจนที่สุด พิจารณาจากการที่จังหวัดศรีสะเกษเป็นจังหวัดที่ประชากรมีรายได้ต่อหัวต่ำที่สุดในประเทศ

ประการที่สาม จังหวัดศรีสะเกษเป็นจังหวัดที่มีความเป็นชนบทสูง จากสถิติของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ประชากรในจังหวัดศรีสะเกษที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลมีเพียงร้อยละ 2.73 ในขณะที่อีกร้อยละ 97.27 อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล (ข้อมูลจากสมุดรายงานสถิติจังหวัดศรีสะเกษ พ.ศ.2539)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้กำหนดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเป็นจำนวน 40 คน และแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 8 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน เพื่อทำการสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างจะต้องเป็นชาวจังหวัดศรีสะเกษที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล ชายและหญิงที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไป ฝ่ายละ 20 คน โดยจะมีแนวคำถามเพื่อคัดเลือกเบื้องต้นเกี่ยวกับการดูรายการข่าวเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ชมรายการข่าวโทรทัศน์ ตัวแปรเพศเป็นตัวแปรที่เลือกโดยเจาะจงให้มีจำนวนเท่ากันเพื่อใช้เป็นตัวแปรหลักในการศึกษา และเจาะจงอายุ 20 ปีขึ้นไปเนื่องจากพิจารณาว่าเป็นผู้ที่สามารถแสดงความคิดเห็นในวงสนทนาพร้อมกันได้

การเลือกกลุ่มตัวอย่างเริ่มต้นจากการคัดเลือกอำเภอ ขณะทำการคัดเลือก จังหวัดศรีสะเกษมีจำนวนอำเภอ 17 อำเภอ ได้คัดเลือกหนึ่งเพื่อเป็นตัวแทนจำนวน 8 อำเภอ (พ.ศ.2541) ได้แก่ อ.กันทรลักษ์ อ.ขุขันธ์ อ.ขุนหาญ อ.เบญจลักษ์ อ.ไพรบึง อ.ราษีไศล อ.ศรีรัตนะ และ อ.อุทุมพรพิสัย (ดูรายละเอียดและแผนที่จังหวัดและอำเภอที่เข้าไปทำการเก็บข้อมูลได้จากภาคผนวก ก) จากนั้นจึงเลือกหมู่บ้านและผู้ให้ข้อมูลหลักโดยใช้เกณฑ์การให้ความร่วมมือและความสมัครใจของกลุ่มตัวอย่างเป็นสำคัญ และได้คัดเลือกและแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 8 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน จาก 8 หมู่บ้าน ใน 8 อำเภอ กลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มนั้นจะประกอบไปด้วยสมาชิกจากหมู่บ้านเดียวกันจำนวน 5 คนซึ่งอาจจะเป็นคนที่อยู่ในครัวเรือนเดียวกันหรือเป็นญาติพี่น้องหรือเพื่อน

บ้านใกล้เคียงด้วย เป็นการปรับการสนทนากลุ่มให้เข้ากันกับลักษณะการอยู่อาศัยและสภาพชีวิตในชนบท และหากจะเลือกสมาชิกของกลุ่มสนทนาที่มาจากต่างหมู่บ้านกันหรือเป็นผู้ที่ไม่รู้จักกันมาก่อนมักได้รับการปฏิเสธ ทั้งนี้เนื่องจากเงื่อนไขหลายประการด้วยกัน ทั้งเรื่องเวลาและสถานที่ในการสนทนาที่ไม่ลงตัว ความไม่สะดวกในการเดินทางและที่สำคัญ คือ ความไม่เต็มใจที่จะร่วมวงสนทนากับผู้ที่ไม่คุ้นเคยกันมาก่อน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลแบ่งเป็น 4 ขั้นตอนหลัก คือ

1. ขั้นตอนการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง (กุมภาพันธ์- เมษายน พ.ศ.2542) การเข้าไปในแต่ละหมู่บ้านนั้น ถ้าเป็นหมู่บ้านที่ไม่มีผู้รู้จักอยู่เลย ควรจะต้องเข้าไปติดต่อผู้ใหญ่บ้านก่อน บอกกล่าววัตถุประสงค์ ทำความเข้าใจ แล้วจากนั้นผู้ใหญ่บ้านจะสามารถพาไปแนะนำกับบ้านอื่นๆได้ ส่วนในกรณีที่มีผู้รู้จักกันอยู่ในหมู่บ้านก็สามารถที่จะเข้าไปพูดคุยกับผู้นั้นและให้เป็นผู้แนะนำให้กับบ้านอื่นให้ได้
2. การแนะนำตัวอย่างเป็นทางการอีกครั้งกับกลุ่มตัวอย่างที่คัดเลือกแล้วในแต่ละหมู่บ้าน หลังจากเคยติดต่อกันก่อนแล้วในขั้นตอนการเลือกกลุ่มตัวอย่าง (พฤษภาคม พ.ศ.2542) เพื่อสร้างความคุ้นเคย บอกกล่าววัตถุประสงค์ และขอความร่วมมือในการให้ข้อมูล รวมไปถึงชี้แจงขั้นตอนของการเก็บข้อมูลในรายละเอียดของครั้งต่อไป อันประกอบด้วย การสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามและการสนทนากลุ่ม
3. การสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถาม (มิถุนายน พ.ศ.2542) เพื่อให้ทราบข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับพฤติกรรมการชมรายการข่าวโทรทัศน์ของกลุ่มตัวอย่างอันจะนำไปประกอบการสนทนากลุ่มในครั้งต่อไป
4. การสนทนากลุ่ม(กรกฎาคม-สิงหาคม พ.ศ.2542) ในแต่ละกลุ่มสนทนานั้นจะประกอบด้วยสมาชิกครอบครัวอย่างน้อย 1 ครอบครัว และรวมไปถึงญาติพี่น้องหรือเพื่อนบ้านในหมู่บ้านเดียวกัน สถานที่ที่ใช้สำหรับการสนทนาส่วนใหญ่ก็คือ แคร่ที่ตั้งอยู่ใต้ต้นบ้านหรือหน้าบ้านของครอบครัวนั้นๆนั่นเอง หัวข้อการสนทนากลุ่มจะลง

รายละเอียดในเรื่องของการใช้ประโยชน์จากรายการข่าวโทรทัศน์และความคิดเห็นที่มีต่อข่าวโทรทัศน์ในปัจจุบัน การสนทนาแต่ละครั้งใช้เวลาประมาณ $1\frac{1}{2}$ - 2 ชั่วโมง

การแบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น 4 ขั้นตอนนั้น เนื่องจาก

1. เวลาในการเข้าไปติดต่อกับชาวชนบท ชาวชนบทส่วนใหญ่จะอยู่พร้อมหน้าพร้อมตา และกลับถึงบ้านแน่นอนแล้วในช่วงเวลาประมาณหลัง 18.00 นาฬิกาเป็นต้นไป และจะเข้านอนค่อนข้างเร็ว เวลาที่เหมาะสมจะเข้าไปติดต่อ คือ ช่วงประมาณ 18.00-20.30 นาฬิกา ดังนั้น การจะเก็บข้อมูลให้เสร็จสรรพภายในขั้นตอนเดียวภายใต้เวลาอันจำกัด จึงเป็นไปได้ยาก
2. การแบ่งเป็นขั้นตอนทำให้สะดวกต่อการจัดเก็บข้อมูล โดยจะได้ข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้นก่อน เช่นในการวิจัยนี้ จะได้ข้อมูลในส่วนของพฤติกรรมชมรายการข่าวโทรทัศน์ก่อนจะเข้าสู่ส่วนของการใช้ประโยชน์จากรายการข่าวโทรทัศน์และความคิดเห็นที่มีต่อข่าวโทรทัศน์ในการสนทนากลุ่มครั้งต่อไป
3. เป็นส่วนหนึ่งของการช่วยสร้างเสริมความคุ้นเคยให้มากขึ้นตามจำนวนครั้งของการพบปะ อันจะมีส่วนเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะสนับสนุนความร่วมมือและความสมัครใจในการให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่มในขั้นตอนสุดท้าย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 : แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมชมรายการข่าวโทรทัศน์ (ดูภาคผนวก ข)

ใช้แบบสอบถามแบบคำถามปลายปิด (Close-Ended Questionnaire) โดยจะแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 : เป็นคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมชมรายการข่าวโทรทัศน์ ในหัวข้อต่างๆ ดังนี้ คือ สถานที่ที่ชม เวลาที่ชม ความบ่อยครั้งในการชม สถานีโทรทัศน์ที่ติดตาม

ชมเป็นประจำ ประเภทข่าวที่ชอบที่สุด การชมรายการข่าวท้องถิ่น พฤติกรรมขณะชม การตัดสินใจเลือกชม และปริบทในการชม

ตอนที่ 2 : เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 : ในการสนทนากลุ่มจะใช้เทปบันทึกข้อมูลและแบบแนวคำถาม

เทปบันทึกข้อมูลจะเป็นอุปกรณ์ช่วยบันทึกรายละเอียดอันเป็นเนื้อหาสาระในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างการสนทนา

แนวคำถามในการสนทนากลุ่มจะแบ่งเป็น 2 หัวข้อใหญ่ๆ คือ

1. คำถามเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากรายการข่าวโทรทัศน์โดยเน้นเรื่องการใช้ประโยชน์ทางสังคม

1.1 การใช้ประโยชน์ในด้านการใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างเสริมความสัมพันธ์ทางสังคม เช่น ใช้เนื้อหาของข่าวสารเป็นหัวข้อในการสนทนาพูดคุยกัน

1.2 การใช้เพื่อหลีกเลี่ยงการเข้าสังคม

1.3 การใช้ข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ทางสังคม

1.4 การใช้ข่าวสารเพื่อเพิ่มความสามารถในการควบคุมสถานการณ์ เช่น เพื่อการรักษาสถานภาพทางสังคมของตนเอง

ลักษณะของคำถาม คือ การถามเหตุผลที่ดู เหตุใดจึงดูรายการข่าวโทรทัศน์ คุณแล้วได้นำเนื้อหาที่ดูไปใช้หรือไม่ อย่างไร เป็นการเปิดโอกาสให้ตอบโดยเสรี เมื่อได้คำตอบแล้วจึงนำมาวิเคราะห์และจำแนกตามกลุ่มตัวแปรการใช้ประโยชน์

2. คำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อข่าวโทรทัศน์ประเภทต่างๆ

1.1 ความคิดเห็นที่มีต่อข่าวจากส่วนกลาง (ข่าวที่แพร่ภาพออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 3, 5, 7, 9, 11 และ ไอทีวี)

- ความคิดเห็นที่มีต่อข่าวระดับประเทศ โดยเน้นข่าวการเมืองและข่าวเศรษฐกิจระดับประเทศ ลักษณะคำถามหลัก คือ ข่าวการเมืองตามความเห็นของชาวชนบทคือข่าวที่มีลักษณะอย่างไร เห็นว่าข่าวการเมืองแบบที่ดูอยู่ทุกวันนี้เป็นอย่างไร ข่าวแบบใดคือข่าวเศรษฐกิจในมุมมองของชาวชนบท การเสนอข่าวเศรษฐกิจแบบที่ดูอยู่นี้เป็นอย่างไร

- ความคิดเห็นต่อการนำเสนอข่าวเมืองหลวง (ข่าวที่เกี่ยวกับเหตุการณ์และเรื่องราวที่เกิดขึ้นในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล) ลักษณะคำถามหลัก

คือ คิดอย่างไรกับการเสนอข่าวต่างๆที่เกิดในกรุงเทพมหานคร สนใจหรือไม่ สนใจมากน้อยอย่างไร เพราะอะไร

- ความคิดเห็นที่มีต่อการนำเสนอข่าวภูมิภาค ลักษณะคำถามหลัก คือ การเสนอข่าวภูมิภาค (ข่าวต่างจังหวัดตามคำเรียกขานของกลุ่มตัวอย่าง) ทุกวันนี้เป็นอย่างไร
- ความคิดเห็นที่มีต่อข่าวใกล้ตัว ลักษณะคำถามหลัก คือ ข่าวที่ใกล้ตัว อย่างเช่น เรื่องราวที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นต่างๆ ข่าวเกษตร การรายงานราคาสินค้าเกษตรในรายการข่าวโทรทัศน์ปัจจุบันเป็นอย่างไร มีเพียงพอและสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้จริงๆหรือไม่

1.2 ความคิดเห็นที่มีต่อข่าวท้องถิ่น (ข่าวที่แพร่ภาพออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 11 ศูนย์ประชาสัมพันธ์เขต 2 จ.อุบลราชธานี ในเวลา 17.00-17.30 นาฬิกา)

การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล

การวิเคราะห์พฤติกรรมการชมรายการข่าวโทรทัศน์ใช้แนวคิดเรื่องการแบ่งกลุ่มทางสังคม แนวคิดเรื่องการเลือกสรรข่าวสารและแนวคิดเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อผู้รับสารในการเลือกเปิดรับสื่อ และเนื้อหาของสื่อเป็นเกณฑ์ในการศึกษา รวมทั้งใช้แนวคิดเรื่องข่าว รายการข่าวทางโทรทัศน์และรายการข่าวท้องถิ่นประกอบด้วย การวิเคราะห์การใช้ประโยชน์จากรายการข่าวโทรทัศน์ใช้แนวคิดเรื่องการใช้ประโยชน์จากสื่อในทางสังคมและแนวคิดเรื่องการแบ่งกลุ่มทางสังคมเป็นเกณฑ์ในการศึกษา และความคิดเห็นที่มีต่อข่าวโทรทัศน์ใช้แนวคิดเรื่องการเลือกสรรข่าวสาร ประกอบกับใช้แนวคิดเรื่องข่าว รายการข่าวทางโทรทัศน์และรายการข่าวท้องถิ่นในการวิเคราะห์

การเสนอรายงานการวิจัยครั้งนี้ จะใช้การพรรณนาวิเคราะห์ (Analysis Description) ประกอบกับการสรุปข้อมูลในรูปแบบตารางเพื่อความสะดวกในการอ่านข้อมูล โดยจะเสนอข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ คือ

1. พฤติกรรมการรับชมรายการข่าวโทรทัศน์ของชาวชนบทในจังหวัดศรีสะเกษ
2. การใช้ประโยชน์จากรายการข่าวโทรทัศน์ของชาวชนบทในจังหวัดศรีสะเกษ
3. ความคิดเห็นของชาวชนบทในจังหวัดศรีสะเกษที่มีต่อข่าวโทรทัศน์ในปัจจุบัน